

It-Tikketti tal-Ikel u l-Melħ

Permezz tat-tikketti tal-ikel, tista' ssib jekk prodott għandux livell baxx, medju jew għoli fil-melħ. Xi kultant fuq it-tikketti tal-ikel issib il-kelma sodju minnflok melħ. Dan għaliex il-melħ huwa magħmul mis-sodju u l-*chloride*. Il-lista t'hawn taht tista' tgħinek meta tiġi biex taqra it-tagħrif nutrizzjonali għal melħ u sodju.

	Ammont ta' Melħ għal kull 100g	Kemm tista' Tiekol
Baxx	0.25g jew inqas kull 100g	Kul hafna minn dawn
Medju	0.25g – 1.25g kull 100g	Kul ftit kultant
Għoli	1.25g jew iktar kull 100g	Evita dawn kompletament

	Ammont ta' Sodju għal kull 100g	Kemm tista' Tiekol
Baxx	0.1g jew inqas kull 100g	Kul hafna minn dawn
Medju	0.1g – 0.5g kull 100g	Kul ftit kultant
Għoli	0.5g jew iktar kull 100g	Evita dawn kompletament

Referenza: Assoċjazzjoni tal-Pressjoni (UK), 2009

Avolja dan il-fuljett jittratta fuq il-melħ u s-sodju, xorta trid toqgħod attent għal ammont ta' xaħam u zokkor meta taqra t-tikketti tal-ikel.

Tagħrif miġbur minn Petra Mallia
Disinn ta' Stefan Attard

 **Direttorat għall-Promozzjoni
tas-Saħha u Prevenzjoni tal-Mard**
5B, The Emporium, Triq C. De Brocktorff, Msida MSD 1421 Malta.
Tel: 2326 6000, Fax: 2326 6104, www.sahha.gov.mt

Gvern ta' Malta

Ministeru tas-Saħha,
l-Anzjani u Kura fil-Komunità

L-Ikel, il-Melħ u l-Pressjoni fid-Demm

Reprint 2010

L-Ikel, il-Melħ u l-Pressjoni fid-Demm

Il-pressjoni għolja hija dik il-forza tad-demm fuq l-arterji meta l-qalb tkun qiegħda tħabbat.

Il-qalb tħabbat billi tagħmel il-kuntrazzjonijiet u tirrilassa. Il-pressjoni fid-demm hija iktar għolja meta l-qalb tkun fil-kuntrazzjoni milli meta tkun qiegħda rilassata. Huwa minħabba dan li t-tabib jew l-infermiera, jieħdu żewġ miżuri meta jieħdulek il-pressjoni. Dawn iż-żewġ miżuri jissejhu bħala:

Pressjoni ta' Fuq (Systolic) – Dik il-pressjoni ta' meta l-qalb tagħmel kuntrazzjoni biex tmexxi d-demm madwar il-ġisem.

Pressjoni t'Isfel (Diastolic) – Dik il-pressjoni ta' meta il-qalb tkun rilassata.

Normalment dawn huma miktubin bħala

eż. $\frac{120 \text{ mmHg}}{80}$ (ta' Fuq)
(t'Isfel),

fejn jintqal li l-pressjoni huwa '120 fuq 80 millimetru Merkurju'.

Avolja m'hemmx bażi fissa bejn pressjoni normali u pressjoni għolja, ġeneralment pressjoni taħt 130/85 mmHg ikun meqjuż normali.

Il-Pressjoni Għolja

Il-pressjoni għolja (bl-Ingliż imsejha *hypertension*), hija kundizzjoni komuni fil-Gżejjer Maltin. Ir-riskju tal-mard tal-qalb jew ta' puplesija huwa tlett darbiet iktar għoli f'dawk il-persuni li jbatu minn pressjoni għolja milli f'dawk li għandhom pressjoni normali. Il-pressjoni għolja għandha tiġi kkontrollata minħabba li tista' twassal għal mard tal-kliwi u l-ħsara fl-għajnejn.

Biex Tiġi l-Pressjoni Għolja?

Il-konsum ta' ħafna melħ jista' jwassal għal pressjoni għolja. Iżda hemm fatturi oħrajn li jistgħu jżidu l-iżvilupp tal-pressjoni għolja. Dawn il-fatturi huma:

- ▶ Ċertu mard bħal tat-Thyroid u l-kliwi;
- ▶ Piż żejjed;
- ▶ Nuqqas ta' eżercizzju fiżiku;
- ▶ Konsum ta' ħafna alkohol.

Xi nies ikollhom bżonn jieħdu l-mediċini biex tiġi kkontrollata l-pressjoni tagħhom. Ma għandekx tibda tiehu jew twaqqaf dawn il-mediċini mingħajr parir ta' tabib!

Il-Pressjoni Għolja u l-Melħ

It-tnaqqis tal-konsum ta' melħ huwa mod immedjat kif tista' tbaixxi l-pressjoni kif ukoll tnaqqas ir-riskju tal-mard tal-qalb u puplesija. Skond l-Għaqda Dinjija għal Azzjoni dwar il-Melħ u s-Saħħa (WASH), it-tnaqqis tal-konsum ta' melħ għal 2.5 grammi kuljum, jista' jnaqqas bi kwart ir-riskju ta' puplesija jew attakk tal-qalb.

L-adulti m'għandhomx jieklu iżjed minn 5 grammi ta' melħ kuljum u t-tfal għandhom jieklu ħafna inqas minn dan l-ammont!

ħafna mill-melħ li nieklu jiġi mill-ikel ipproċessat eż. ikel lest jew *takeaways*. Il-bqija tal-melħ li nieklu huwa miżjud mat-tisjir jew fuq il-mejda.

Biex tipprova tnaqqas l-ammont ta' melħ fid-dieta tiegħek, tista' ssegwi l-lista t'hawn taħt biex issir taf liema ikel huwa għoli jew baxx fil-melħ.

Ikel li huwa għoli fil-melħ. Għandek tillimita l-konsum ta' dan l'ikel.

- Inċova
- Perżut
- Lewż bil-melħ
- Bacon
- Ħut immellaħ
- Żebbuġ
- Laham u ħut affumikati
- Estratt tal-ħmira eż. marmite
- Patata Moqlija (*jekk bil-melħ miżjud*)
- Għaġin irqiq bil-melħ (*Noodle snack pots*)
- Tiġieġ jew ħut bil-panura (*eż. chicken nuggets*)
- Ħaxix fis-salmura eż. basal tal-pikles, ġardiniera, kappar u tadam mqadded
- Soy sauce
- Pakketti melħin (*eż. crisps*)
- Gamblu
- Dadi tal-istokk u buillon
- Gravy
- Salami
- Ġobon

Ikel fejn jista' jkollok bżonn taqra t-tikketti biex issir taf jekk għandhomx ħafna melħ

- Baked beans
- Zlazi għat-tisjir
- Ikliet mixtrija lesti
- Gallettini
- Crisps
- Sopot
- Burgers
- Għaġin mimli
- Sandwiches
- Ċerejali
- Zlazi mixtrija lesti
- Zalzett
- Hobż u prodotti tal-hobż
- Pizza
- Ikel tal-bott
- Kejkijiet u pasti
- Patata bil-panura
- Ketchup tad-tadam

Ikel li huwa baxx fil-melħ. Għandek tiekol aktar minn dan l-ikel.

- Għaġin u ross
- Lewż mingħajr melħ
- Fromage frais
- Ċerejali (*bla melħ miżjud*)
- Popcorn bla melħ miżjud
- Legumi eż. pizelli, fażola u għads
- Ċerejali mghollija (*Porridge oats*)
- Zlazi magħmula fid-dar (*bla melħ miżjud*)
- Hobż magħmul fid-dar (*bla melħ miżjud*)
- Ġobon baxx fil-melħ eż. mozzarella u emmental
- Ġobon/ġbejniet friski magħmula mill-halib xkumat bla melħ
- Frott u ħaxix
- Couscous
- Bajd
- Żerriegħa
- Ħut frisk
- Yoghurt
- Laham u tjur friski

Referenza: Għaqda Dinjija għal Azzjoni dwar il-Melħ u s-Saħħa (WASH), 2008